

et strategisk samarbeid mellom miljøinstituttene NINA, NIKU, Jordforsk, NILU, NIVA og NIBR

Utdannings- og forskningsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref.:200307611-ANG

Vår ref.:lij

Oslo, 30.1.2004

Høring – NOU Ny lov om universiteter og høyskoler

Vi viser til departementets høringsbrev av 30.9.2003. Miljøalliansen vil her svare på vegne av instituttene i alliansen, som er følgende: Norsk institutt for naturforskning, Norsk institutt for kulturminneforskning, Norsk institutt for vannforskning, Norsk institutt for luftforskning, Norsk institutt for by og regionforskning og Jordforsk.

Instituttene i Miljøalliansen har til sammen vel 700 ansatte og omsetter årlig for ca 550 millioner kroner. Miljøalliansens institutter med distriktskontorer er spredt over hele landet, og har omfattende kontakt med universiteter og høyskoler gjennom prosjektsamarbeid og innen doktorgradsutdanning og undervisning. Instituttene er private non-profitstiftelser som mottar en årlig grunnbevilgning fra Miljøverndepartementet via Forskningsrådet.

I forbindelse med de foreslåtte endringene i NOUen, er vi opptatt av følgende tre forhold, som vi ønsker å utdype nærmere;

1. Konsekvenser for instituttsektoren.
2. Videreføring av grunnforskning og undervisning ved universitetene og høyskolene.
3. Hindre mulighetene for kryssubsidiering.

1 Konsekvenser for instituttsektoren.

Vi ønsker at lovverket skal legge til rette for et utstrakt samarbeid mellom universitetene, høyskolene og forskningsinstitusjoner i randsonen. Det krever at det er klare regler slik at universitetene og høyskolene ikke kan opprette nye institusjoner, stiftelser eller aksjeselskaper i konkurranse med allerede etablerte institutter på samme område. Vi mener det ville være ukløkt dersom universiteter og høyskoler bygger opp en parallell, konkurrerende, ny sektor til den allerede eksisterende instituttsektoren.

EØS-lovgivningen pålegger universitetene og høyskolene som "foretak" i EØS-terminologi (foretak som er tillagt oppgaver med å utføre tjenester av allmenn økonomisk betydning) å påse at det ikke drives en virksomhet som vrir eller truer med å vri konkurransesituasjonen. Det er lite i forslaget til

ny lov som påpeker hvilket ansvar universiteter og høyskoler har i dette, og ingen ting om hvordan dette skal følges opp og kontrolleres.

Det sies i utredningen at departementet ønsker å påse at det ikke opprettes for mange institusjoner i randsonen av universitetene, men det foreslåtte lovverket sier lite om hvilke kriterier departementet skal kunne vurdere dette ut fra. Forslaget til lovtekst åpner dessuten for at universitetene fritt kan opprette aksjeselskaper uavhengig av Departementet. Vi ønsker at Departementet tar et klarere ansvar i dette. I følge rundskriv F-035-02 om reglement om forvaltning av eksternt finansiert virksomhet ved universiteter og høyskoler og om disse institusjonenes samarbeid med andre rettsobjekt punkt 4.2 om organisasjonsform, heter det at "Institusjonene bør derfor alltid vurdere å inngå samarbeid med eksisterende aktører før det eventuelt opprettes nye rettssubjekter".

I lys av de samfunnsmessige gevinstene som vil ligge i en samkjøring av aktiviteter ved universitetene, høyskolene og instituttene, mener vi et nytt lovverk i sterkere grad må pålegge samarbeid mellom universitetene, høyskolene og omgivelsene – ikke bare vurdere samarbeid slik det heter i rundskrivet.

I Gaustadbekkdalen planlegges det et "Miljøforskningssenter" og både Universitetet i Oslo og Forskningsrådet er støttespillere i dette arbeidet. Her vil instituttene i Miljøalliansen og Universitetet i Oslo få en nær og operativ møteplass. Det åpner for en utvikling av samarbeidet i forskningsmessig retning så vel som på et praktisk og administrativt plan. For eksempel vil instituttene kunne tilby en mulighet for å ivareta universitetenes behov for å organisere eksternt finansiert virksomhet. Departementets uttrykte bekymring for mangelen på ryddige ansettelsesforhold kan da imøtekommes ettersom disse institusjonene har etablerte rutiner og systemer for personalforvaltning, prosjektstyring og deltidsansettelser. Loven burde oppfordre universitetene til å utnytte de mulighetene og de rasjonaliseringsgevinstene som kan ligge i et nærmere samarbeid med forskningsinstitutter.

Det skjer en del positiv utvikling i denne retning, og NINAs avdeling i Tromsø drøfter nå inngåelse av en samarbeidsavtale med Universitetet i Tromsø.

2 Videreføring av grunnforskning og undervisning ved universitetene og høyskolene

For forskningsinstituttene, er det viktig at grunnforskningen og undervisningen ved universitetene og høyskolene ikke svekkes ved en fristilling, for eksempel fordi de vrir ressurser til anvendt oppdragsforskning. Den anvendte forskningen ved instituttene er avhengig av et samarbeid med tunge grunnforskingsmiljøer.

Universitetene har i utgangspunktet to hovedoppgaver, grunnleggende forskning og forskningsbasert høyere undervisning. Den grunnleggende forskningen, som i hovedsak drives ved universitetene, er i ulike internasjonale vurderinger vist å være essensiell for å utvikle ny vitenskapelig erkjennelse som igjen utgjør fundamentet for anvendt forskning, innovasjon og en kunnskapsbasert økonomi. Uten en bred og offentlig finansiert grunnleggende forskning i regi av universitetene, er det usannsynlig at samfunnet vil greie å utvikle noe tilstrekkelig grunnlag for en framtidig konkurransedyktig kunnskapsbasert økonomi. Det er bare offentlig finansiering som kan legge an et tilstrekkelig langsiktig perspektiv til å høste fordelene av slik forskning, og universitetene står i en helt sentral rolle som kunnskapsmiljøer for slik forskning. Ved å presse universitetene til i langt større grad enn i dag å fokusere på anvendt oppdragsforskning risikerer samfunnet å miste en viktig drivkraft for original kunnskapsproduksjon og innovasjon. For å sikre at de små forskningsmiljøene i Norge har tilstrekkelig fokus på sine primæroppgaver, er det derfor

viktig at universitetene settes i stand til å konsentrere seg om sin viktigste oppgave; grunnleggende forskning.

3. Hindre muligheter for kryssubsidiering

Ettersom universitetene og høyskolene i de senere år har fått omfattende aktivitet på oppdragsmarkedet, har det dukket opp en utfordring vis à vis instituttsektoren når det gjelder mulighetene for kryssubsidiering.

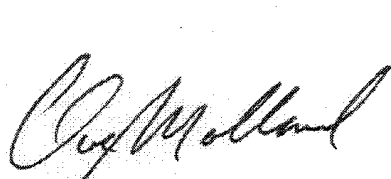
Det er vanskelig å regne ut reelle kostnader for ansatte ved universiteter og høyskoler når de får dekket lønn, husleie og annet utstyr over driften. Dette innebærer at de ved eksterne oppdrag kan ta lavere timepris enn konkurrerende institutter. I realiteten er imidlertid kostnadene per forsker høyere ved universitetene enn ved instituttene. Karl Erik Brofoss og Gunnar Sivertsen ved NIFU har i utredningen datert 22.01.2004 "De samfunnsfaglige instituttene" regnet ut at kostnadene per forskerårsverk ved universitetene for samfunnsfaglige forskere er kr 736 000, mens tilsvarende tall for instituttsektoren er kr 659 000. Dette skyldes trolig at de fleste instituttene har måttet slanke organisasjonen, ikke minst redusere administrasjonen.

Vi mener universitetene og høyskolene bør underlegges krav om at deres grunnbevilgning ikke benyttes til å subsidiere ekstern virksomhet, tilsvarende kravet instituttsektoren er underlagt etter avklaring med ESA.

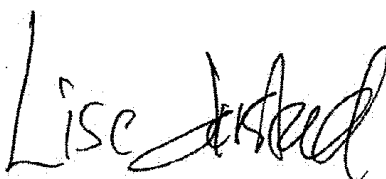
4. KONKLUSJON

1. UFD må i sterkere grad enn nåværende rundskriv F-035-02 legger opp til, pålegge universitetene og høyskolene å etablere samarbeid med relevante institutter for å bruke dem som sine eksterne utredningsenheter i stedet for å etablere egne virksomheter.
2. Det er viktig at en fristilling av universiteter og høyskoler ikke innebærer en svekking av grunnforskningen. Dette innebærer at den fremtidige finansieringen av sektoren må sikre at grunnforskningen kan bestå på minst samme nivå som i dag, og ikke utsettes for press om ekstern inntjening.
3. Det må etableres nye rutiner for beregning av reelle kostnader for eksterne oppdrag ved universiteter og høyskoler.
4. Det må innføres regler som sikrer at offentlig grunnfinansiering ikke kan brukes til å subsidiere eksterne oppdrag, slik instituttsektoren er underlagt.

Vennlig hilsen

Ove Molland
styreleder

Lise Jørstad
direktør